

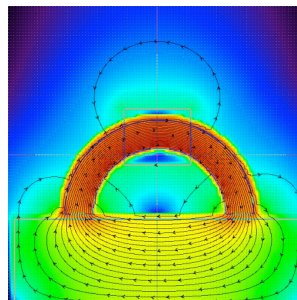
Mágneses tulajdonságok

Lágy- és keménymágneses anyagok

Dr. Mészáros István Attila

1

Mágneses tér $\Leftrightarrow$ anyag kölcsönhatás

$$\bar{B} = \mu \bar{H}$$

$$\bar{B} = \mu_0 \mu_r \bar{H} = \mu_0 (\bar{H} + \bar{M})$$

$$\bar{M} = \kappa \bar{H} = \frac{1}{V} \sum \bar{P}_i$$

$$\mu_r = 1 + \kappa$$

Mágneses permeabilitás

Mágneses szuszeptibilitás
(érzékenység)

$$\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \frac{Vs}{Am}$$

$$B \left[\frac{Vs}{m^2} = T \right]$$

$$H \left[\frac{A}{m} \right]$$

2

2

Mágneses anyagok csoportosítása

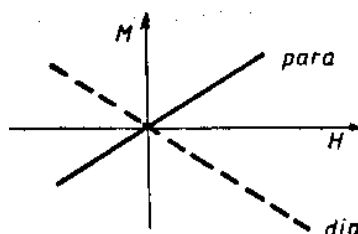
Gyengén mágneses anyagok

Dia (lezárt elektronhéj) $\kappa < 0$ ($\approx 10^{-5}$) Univerzális tulajd.
(Au, Pt, Ag, Si, Cu, Zn, Cd ...)

Para (legalább egy páratlan elektron) $\kappa > 0$ ($10^{-3} - 10^{-5}$)
(Mg, Al, Ti, W...)

Antimágnes

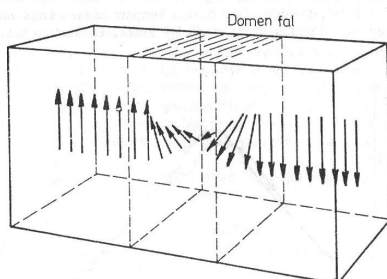
Mágnesezési görbék

3

3

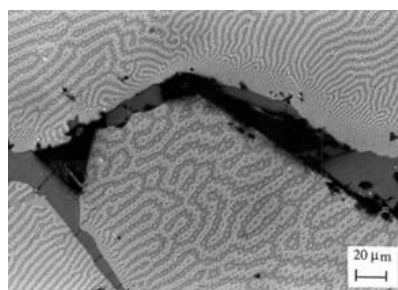
Ferromágneses anyagok doménszerkezete

Bloch-fal (tömbi anyag)

Egyensúlyi állapotba, a domének mágnesezettsége valamelyik **könnyű mágnesezési irányba** mutat.
⇒ doménfalak típusai

Fe [100] ⇒ 90° és 180°

Doménszerkezet, MOKE
FeBNd ($\text{Nd}_{16}\text{Fe}_{76}\text{B}_8$)

4

4

Rendezett mágneses szerkezetű anyagok típusai

Ferro ↑↑↑↑ (Fe, Co, Ni, Gd, Dy), ötvözetek, Heussler (Mn, Cr)

Antiferro ↑↓↑↓ (Cr, Mn)

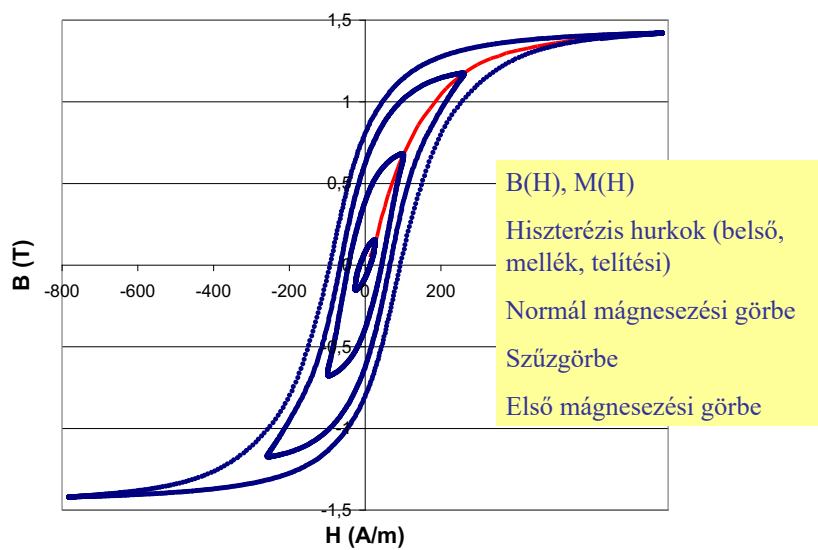
Ferri ↑↓↑↓ (Fe₃O₄, CrO₂, ErO,

NiFe₂O₄, BaOFe₂O₃, Y₃FeO₁₂, MnFe₂O₄ ...)

5

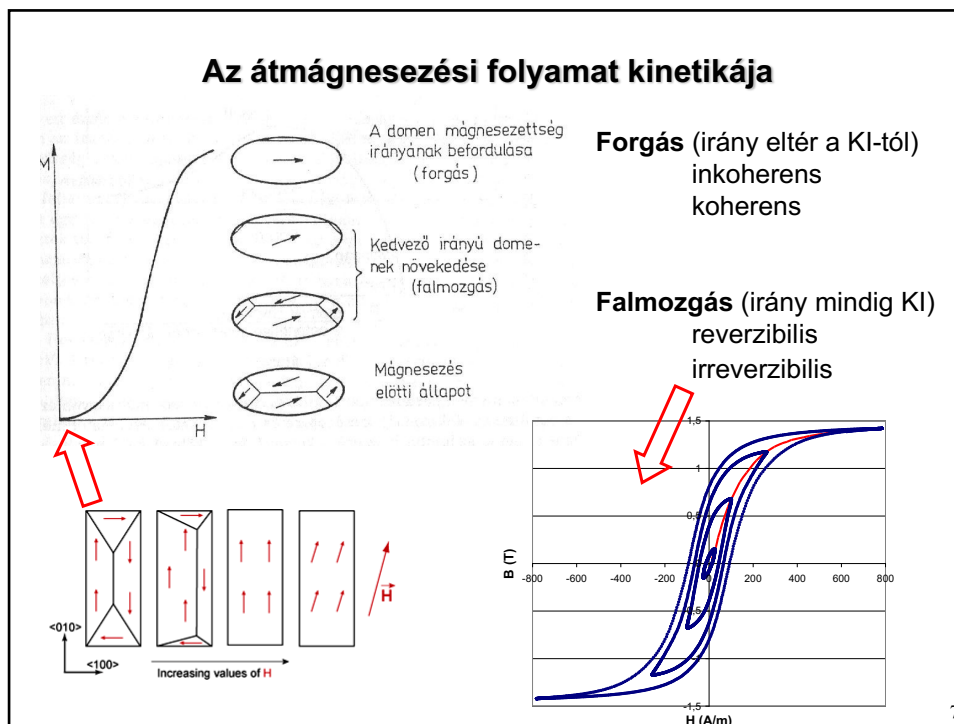
5

Alapvető mágnesezési görbék

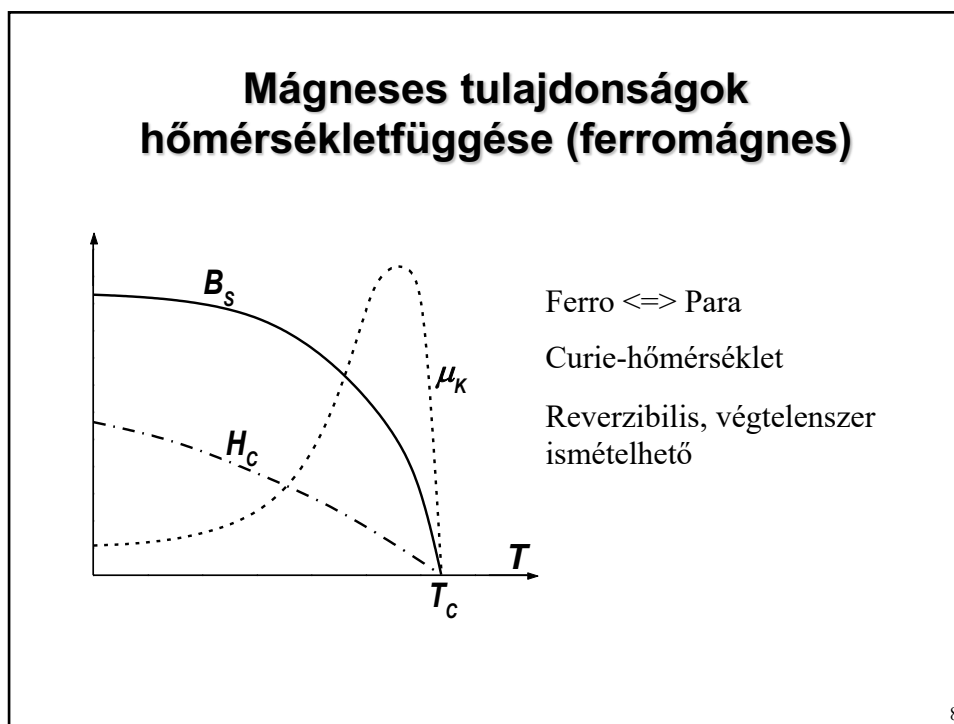

6

6

7

8

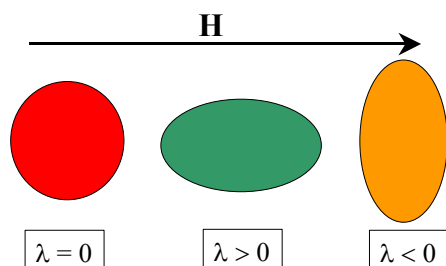
Magnetostrikció, magnetoelaszticitás

Mágneses tér hatására történő méretváltozás.

λ a telítéshez tartozó érték ($50-100 \cdot 10^{-6}$)

$$\lambda_{\text{térfogati}} = \frac{\Delta V}{V}$$

$$\lambda_{\text{lineáris}} = \frac{\Delta l}{l}$$

Fe $\lambda > 0$, Ni $\lambda < 0$

ultrahang generátor
transzformátor zúgása

Pl: 1 m hosszú
 $\lambda = 100 \cdot 10^{-6}$
Méretváltozás: $\approx 0,1$ mm

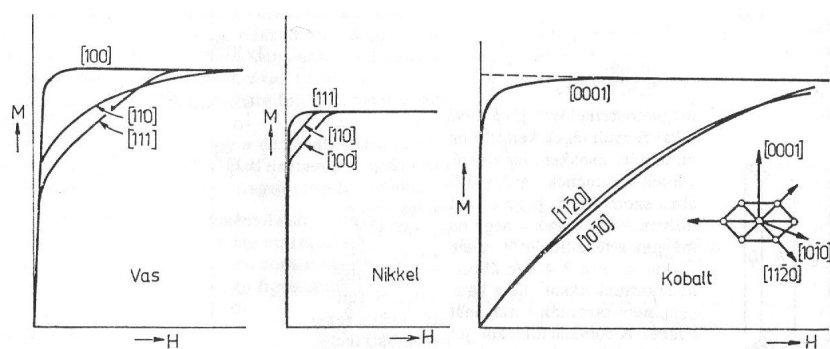
9

9

Mágneses anizotrópia energia

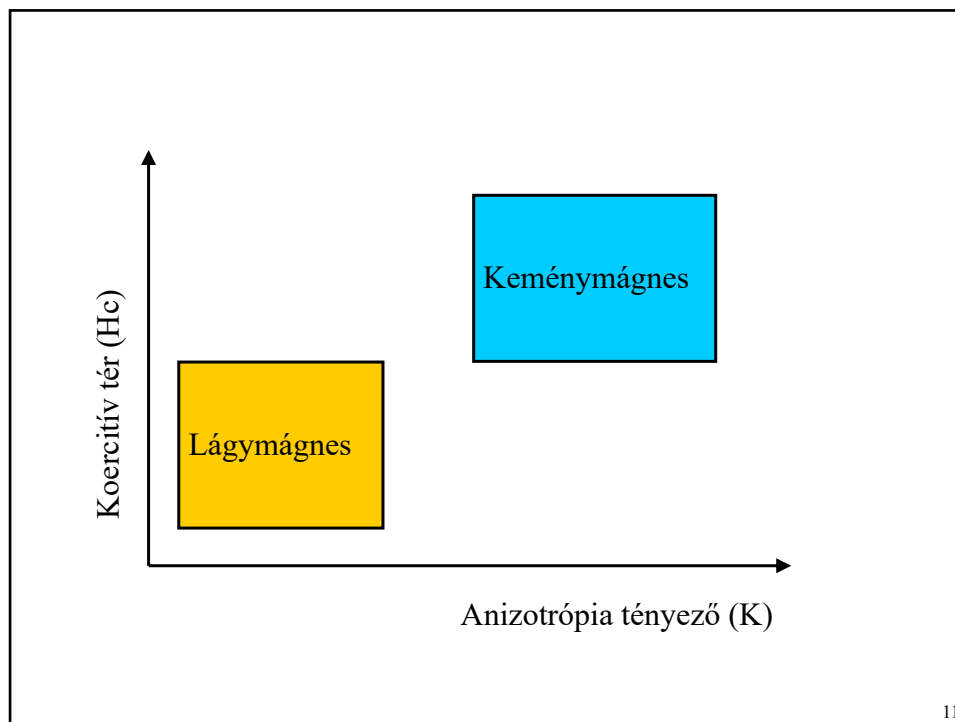
Könnyű és nehéz mágnesezési irányok.

Görbék alatti területek különbsége.

10

10

11

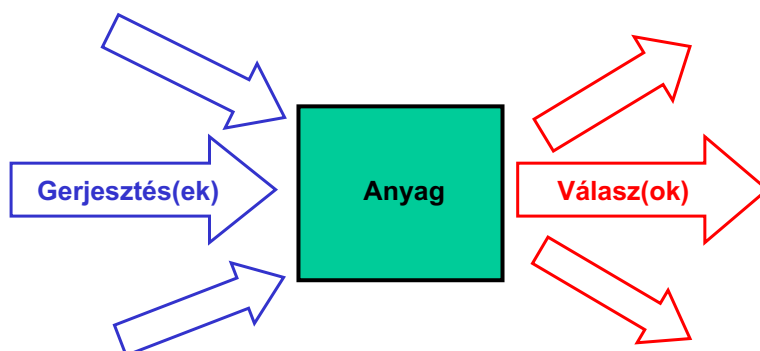
 att Anyagtudomány és Technológia Tanszék M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

Az elektromágneses anyagvizsgálat alapjai

Dr. Mészáros István Attila

12

Az **anyagvizsgálati eljárások** során az anyaggal előre megtervezett módon energiát közlünk és annak erre a külső gerjesztésre adott válaszát vizsgáljuk és értelmezzük.

13

13

Gerjesztési módok:

mechanikai (szakítóvizsgálat, keménységmérés, fárasztó vizsgálat, ultrahangos vizsgálat, akusztikus emisszió ...)

elektromos (örvényáramú vizsgálat, vezetőképesség mérés, ...)

mágneses (mágneses repedésvizsgálat, mágneses tulajdonságok mérése, nemlineáris harmonikusok mérése, MAT, mágneses Barkhausen-zaj vizsgálata, magnetoelasztikus effektus...)

optikai (vizuális vizsgálat, optikai mikroszkópos vizsgálat, ...)

besugárzás (radiográfiai vizsgálatok, röntgen diffrakció, elektron mikroszkópia, EDS, EBSD, ...)

termikus (termofeszültség mérés, hőfárasztó vizsgálat, ...),

kombinált hatások (kúszás vizsgálat, feszültség korróziós vizsgálat, ...)

14

14

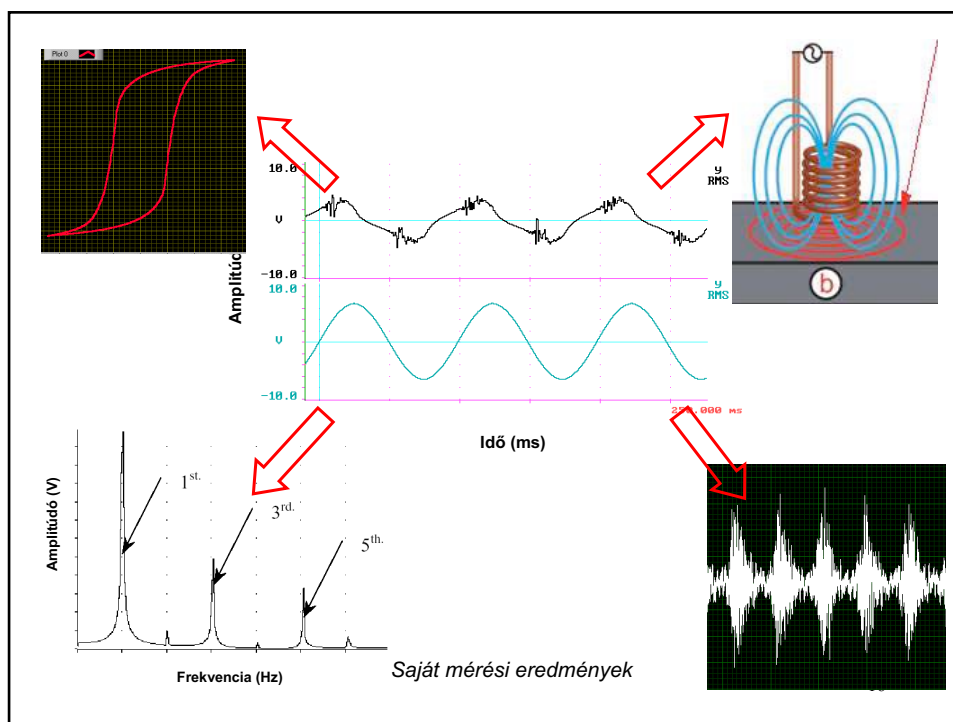
Mágneses tulajdonságok mérésére alkalmazható módszerek

Csoportosítási szempontok

- DC, AC mérések
- Zárt-, nyílt mágneskörös
- Erő ill. nyomaték mérésén alapuló módszerek
- Indukción alapuló módszerek
- Szórt tér mérésén alapuló módszerek
- Magneto-optikai módszerek
- Mágnesezési görbék modellezése (mérés kiértékelés)
- Guoy ill. Faraday módszer

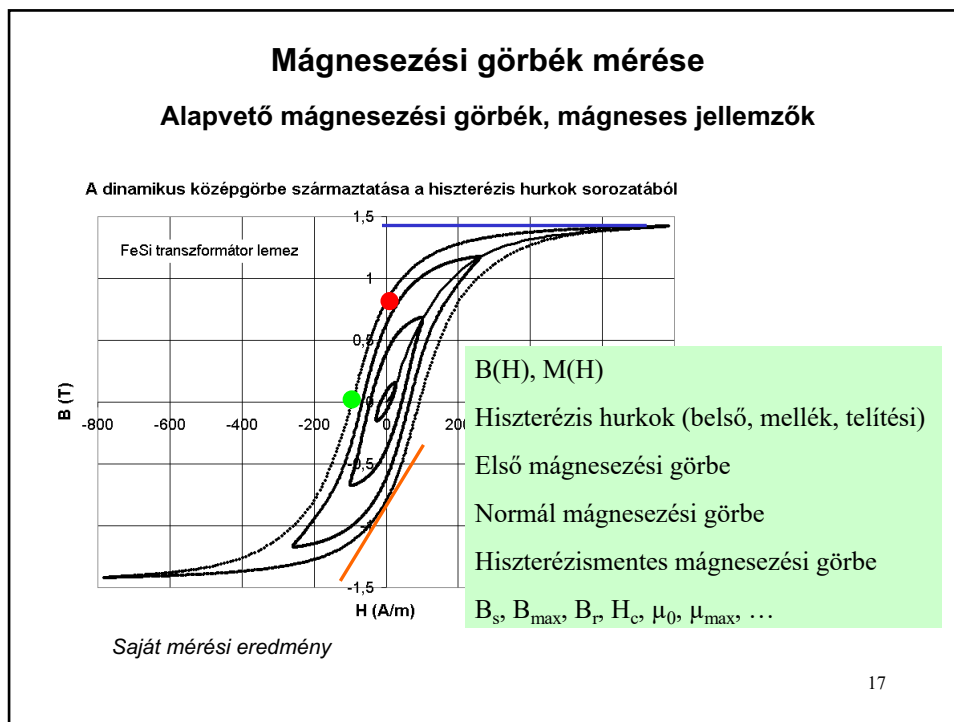
15

15

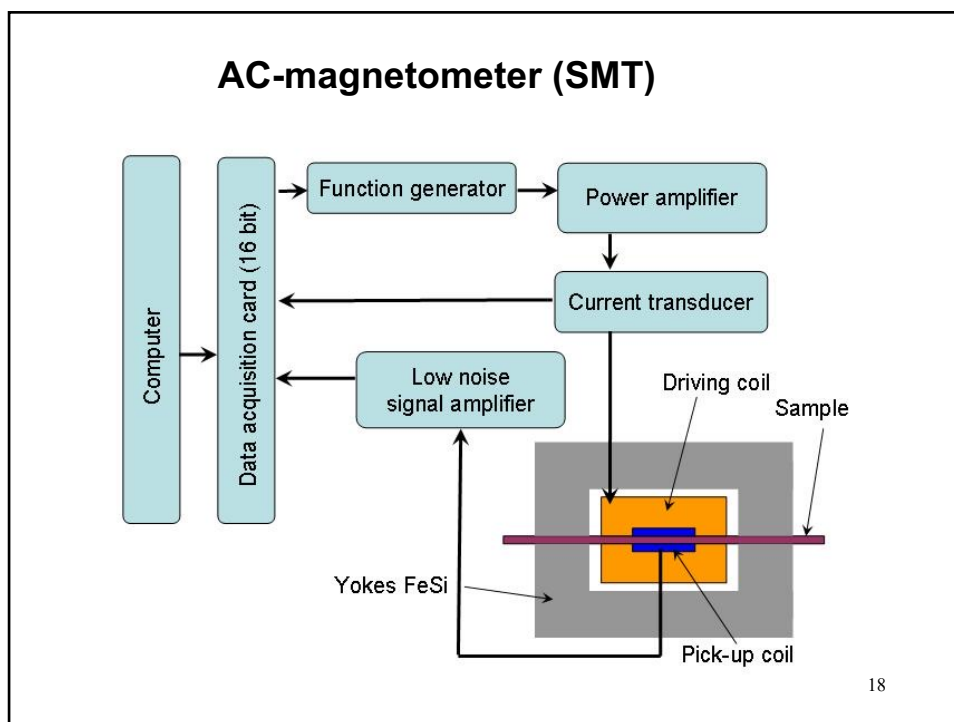

16

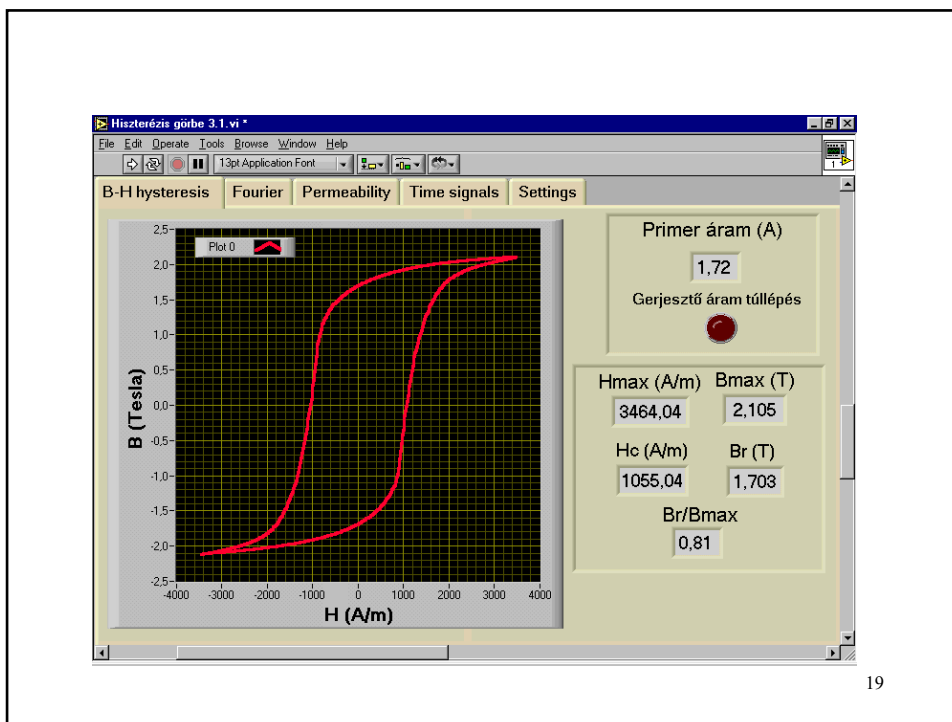

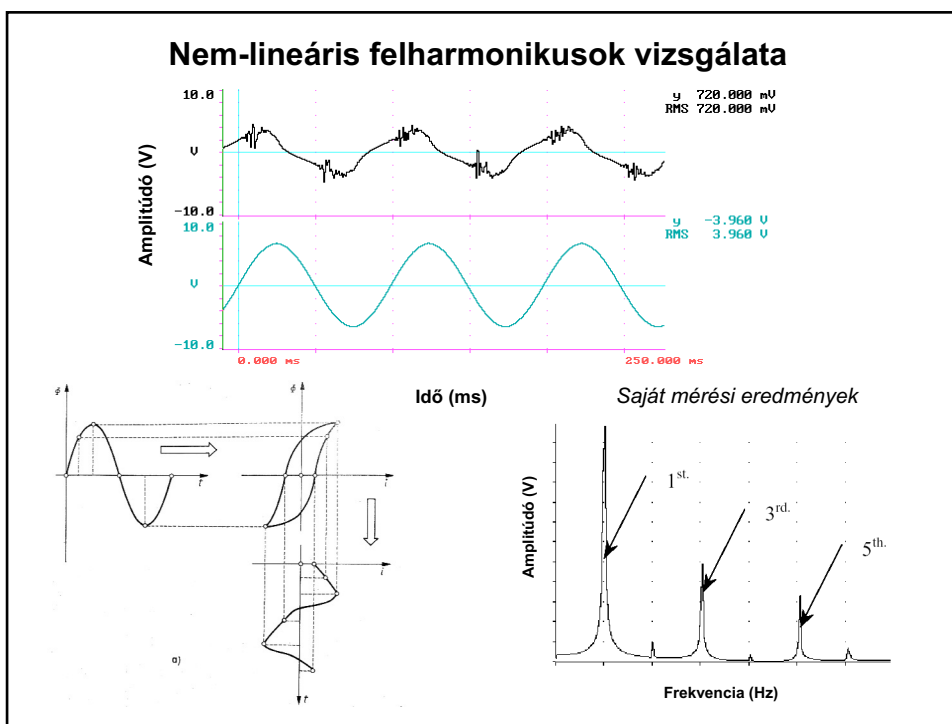
17

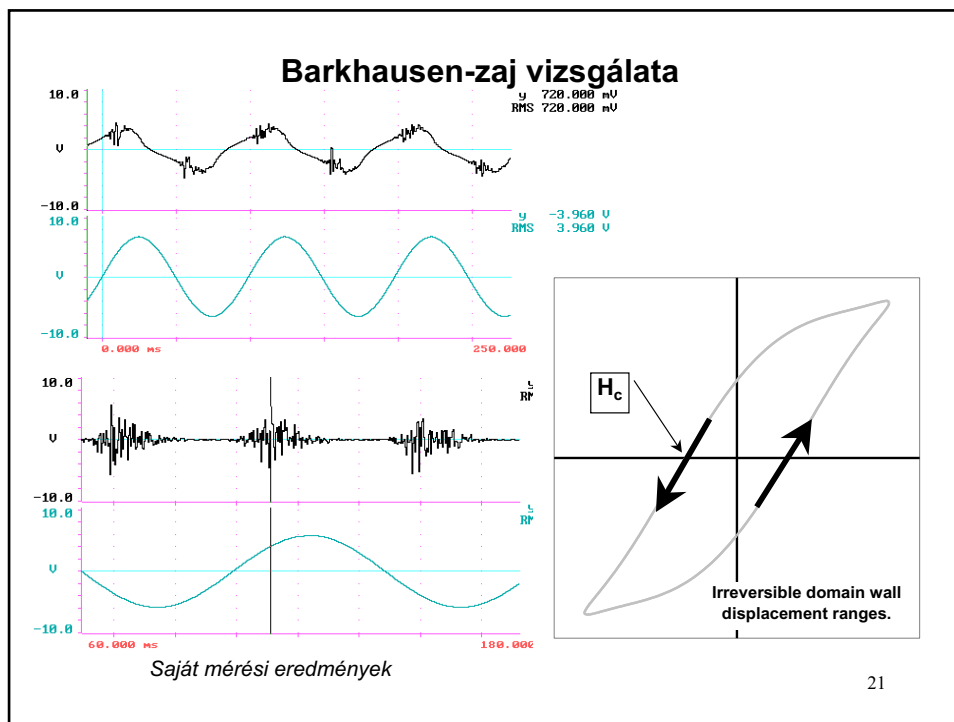
18

19

20

21

Szövet- és hibaszerkezet érzéketlen (intrinsic) mágneses tulajdonságok

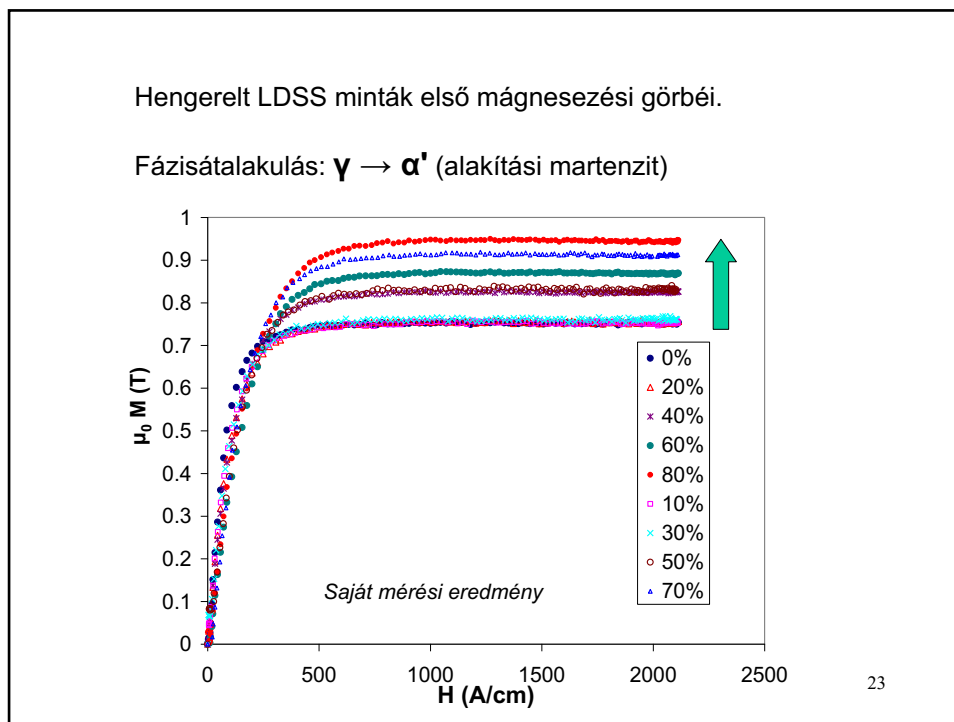
- Telítési polarizáció ill. mágnesszettség (állandó hőmérsékleten)
- Curie hőmérséklet

Szövet-, hibaszerkezet és feszültség érzékeny (extrinsic) mágneses tulajdonságok

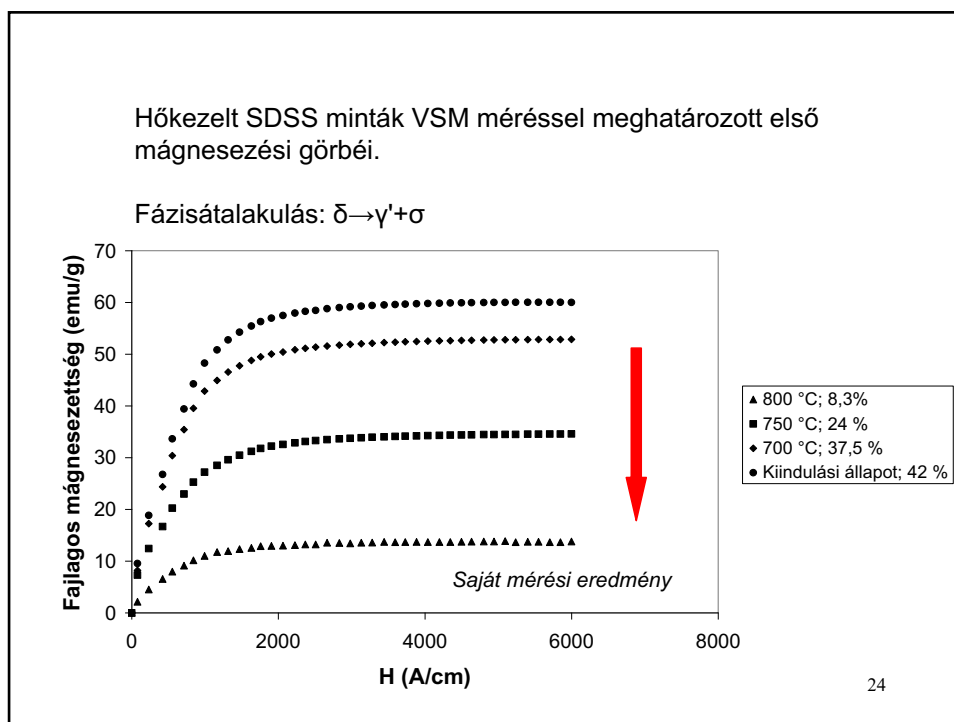
- Mágnesszeti görbék alakja (első, normál, hiszterézis ...)
- Koercitív tér
- Remanens indukció
- Hiszterézis terület
- Permeabilitások (kezdeti, maximális, növekményes ...)
- Felharmonikusok amplitúdója és fázisa
- Barkhausen-zaj (mágneses, akusztikus)
- .....

22

22

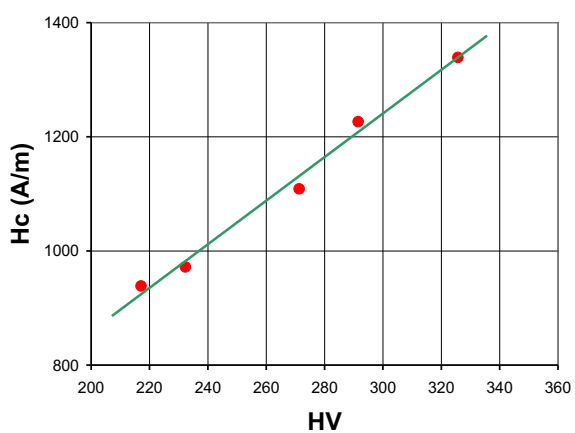

23

24

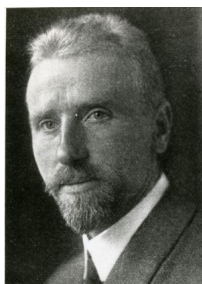
Képlékeny hidegalakítás (hengerlés) hatása a gyengén ötvözött acél keménységére és koercitív terére

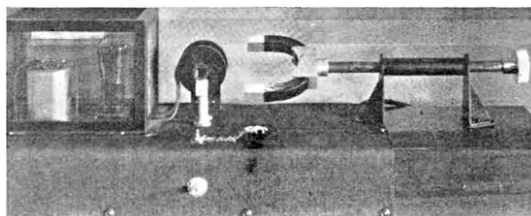
Saját mérési eredmény

25

25

Heinrich Barkhausen
1919.

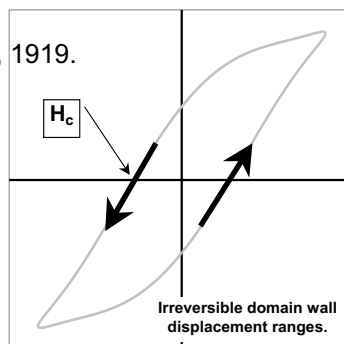
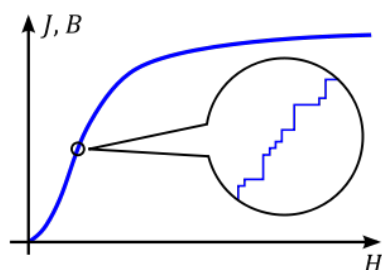

26

26

Barkhausen-zaj

H. Barkhausen, Phys. Rev. 20, p.401, 1919.

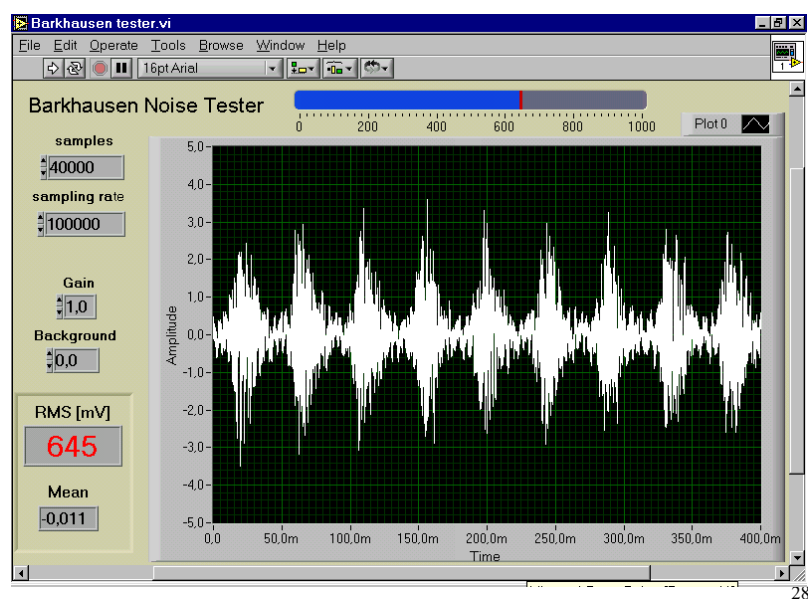

Sixtus & Tonks (Phys. Rev. 24, p.439, 1924), 14%Ni-86%Fe,
250-380 m/s $\Rightarrow$ dB/dt nagy $\Rightarrow$ jól mérhető effektus

Irreverzibilis doménfalmozgás, doménfalak ugrásszerű mozgása
 $\Rightarrow$ Barkhausen-zaj (mágneses, akusztikus)

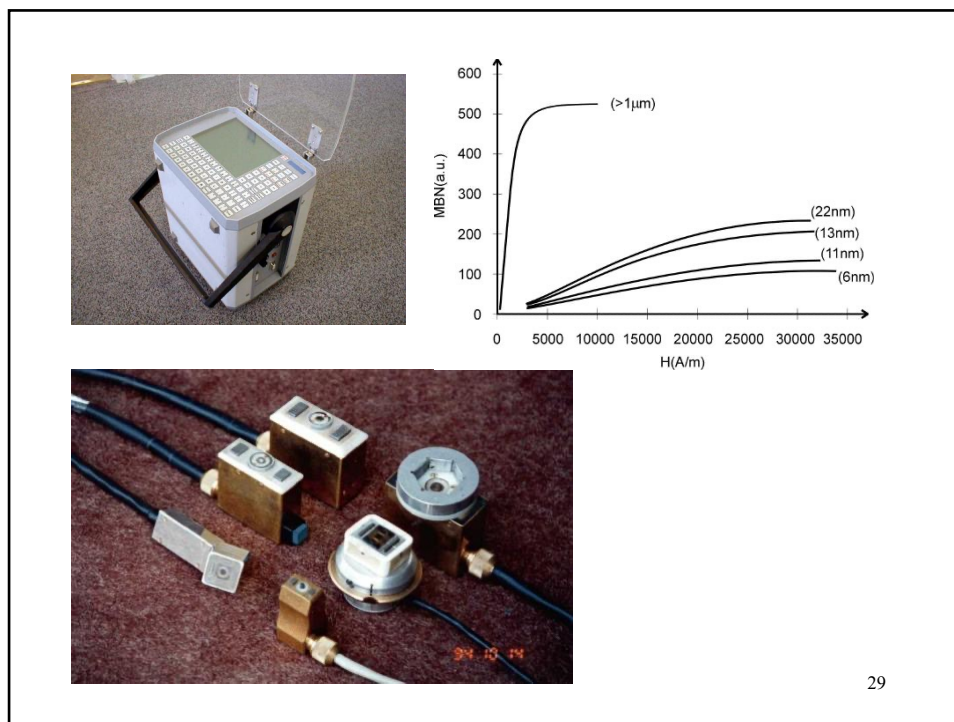
27

27

28

28

29

Barkhausen-mérés néhány alkalmazása:

- Mechanikai feszültségi állapot (húzó, nyomó) mérése.
- Hegesztett szerkezetekben (varrat és hőhatásövezet) ébredő maradófeszültségek mérése.
- Felületkezelési technológiák (cementálás, nitridálás, boridálás, plazmaszórás stb.) ellenőrzése.
- Indirekt (roncsolásmentes) keménységmérés.
- Szövetszerkezeti változások jellemzése. Szemcseméret mérése. Fázisarány meghatározása, kiválások jellemzése.
- Öntöttvasak, acélok vizsgálata, minőségellenőrzése (lemez ill. gömbgrafitos szerkezetek megkülönböztetése).
- Mechanikai- és hőfárasztási folyamatok nyomon követése, szerkezetek maradék élettartamának becslése.

30

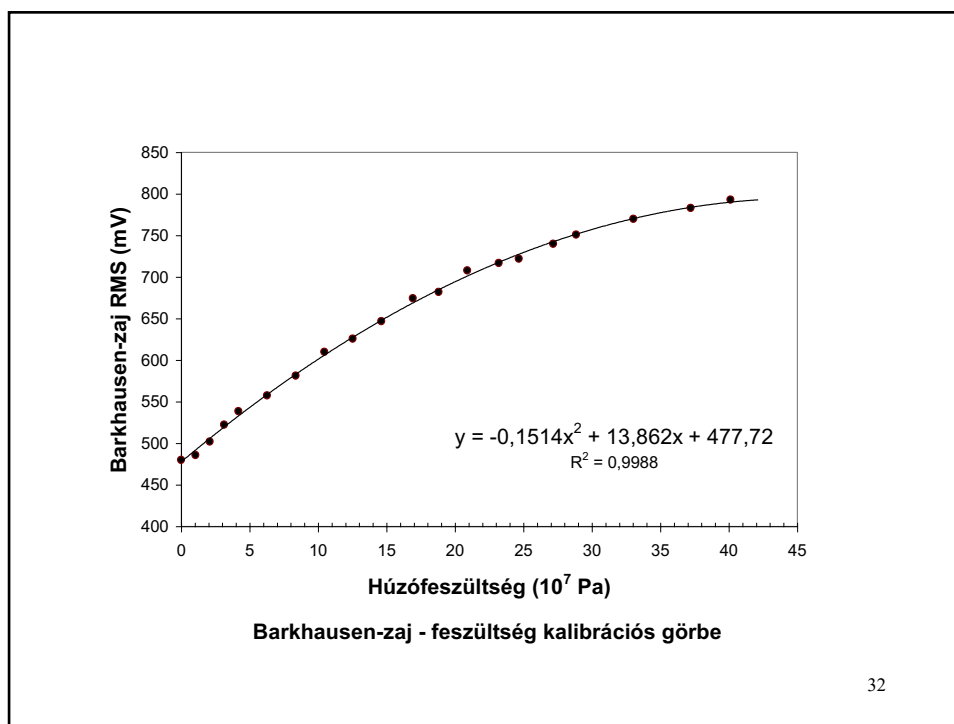
30

Húzófeszültség hatása egy szerkezeti acél Barkhausen zajára

Saját mérési eredmény

31

31

32

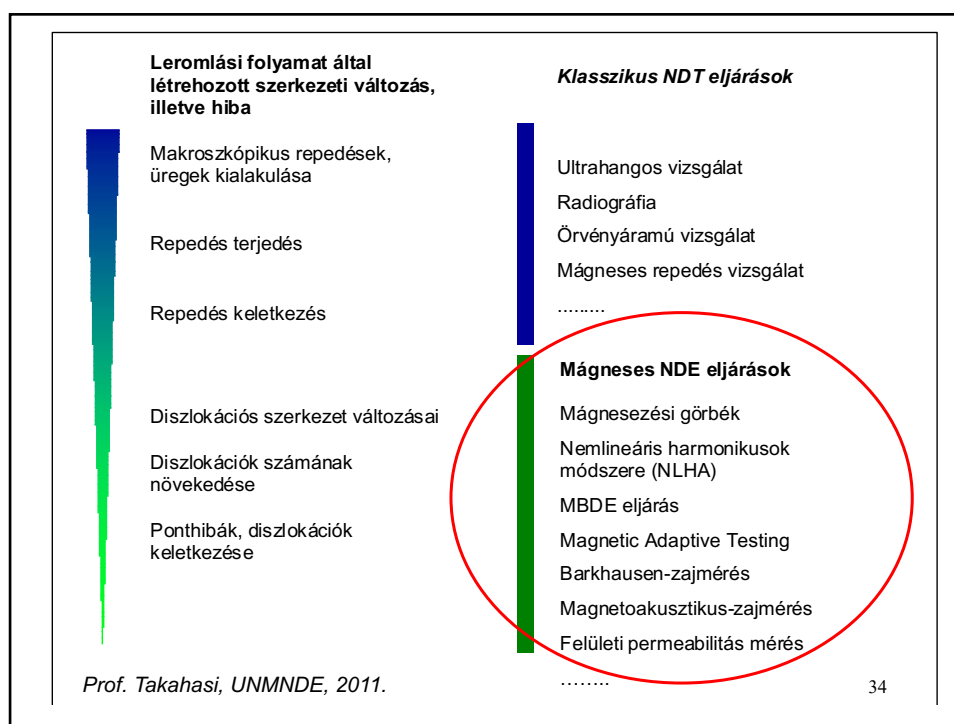
Összefoglalás

Mágneses mérések fontosabb alkalmazási területei (szerkezeti acélok vizsgálata):

- Szövet- és hibaszerkezeti változások tanulmányozása
- Fázisátalakulások vizsgálata
- Mechanikai feszültség mérése
- Mérnöki szerkezetek leromlása (szerkezetintegritás)
- Maradék élettartam becslés
- ...

33

33

34

34